

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 177/2021
(Ατομική)**

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο, με αριθμ. πρωτ. 233/13.09.2021, του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Ερώτημα: Εάν, ενόψει : α) των διατάξεων της παρ. 5.3 του άρθρου 5 του Ενιαίου Κανονισμού των Δ.Π.Μ.Σ. (Απρίλιος 2007, σελ.13-14), β) των συγκεκριμένων δεδομένων και περιστατικών, τα οποία προέκυψαν από το αριθμ. πρωτ. 558/12.04.2021 ηλεκτρονικό μήνυμα αναφορικά με ύπαρξη σχετικής καταγγελίας, γ) της αριθμ. πρωτ. 611/25.05.2021 επιστολής της Τριμελούς Επιτροπής που εξέτασε το θέμα και δ) του γεγονότος ότι ο τίτλος απονεμήθηκε πριν από 11 χρόνια (19.03.2010), υφίσταται ή όχι υποχρέωση ανάκλησης του μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης αποφοίτου του Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων.

I. Ιστορικό

1. Ο Α.Π., ο οποίος σήμερα είναι Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, πραγματοποίησε την εγγραφή του στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (εφεξής Δ.Π.Μ.Σ.) στη Διοίκηση Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στις 25 Ιανουαρίου 2008 και ολοκλήρωσε τις σπουδές του στις 16 Φεβρουαρίου 2010 [ημερομηνία παράδοσης της βαθμολογίας της διπλωματικής του εργασίας με τίτλο «ECONOMIC

EVALUATION ON AN ENERGY INVESTEMENT BASED ON TRIGENERATION TECHNOLOGY» (Μετάφραση «Οικονομική αξιολόγηση επένδυσης που βασίζεται σε τεχνολογία τριπαραγωγής») στη Γραμματεία του Προγράμματος]. Ο τίτλος (Μ.Δ.Ε. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων) του απονεμήθηκε στις 19 Μαρτίου 2010. Επίσης, σύμφωνα με τα στοιχεία που τηρούνται στη Γραμματεία του Δ.Π.Μ.Σ., είχε προηγηθεί στις 8 Ιουνίου 2007 η απονομή στον Α.Π. Διδακτορικού Διπλώματος από το Cranfield University, School of Engineering, μετά από διδακτορική διατριβή (PhD) με τίτλο «Techno-Economic Evaluation of Trigeneration Plants : Gas Turbine Performance, Absorption Cooling and District Heating» (Μετάφραση «Τεχνοοικονομική Ανάλυση Εργοστασίων Συμπαραγωγής : Λειτουργία αειριοτρόβιλου, Ψύξη με απορρόφηση, τηλεθέρμανση»). Σημειωτέον ότι, στα πλαίσια εκπόνησης της κρίσιμης διπλωματικής εργασίας ο Α.Π. κατέθεσε υπεύθυνη δήλωση στις 23 Φεβρουαρίου 2010, στην οποία αναφέρεται ότι: *«...με ατομική του ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις της παραγράφου 5.3 Υποχρεώσεις Φοιτητών του άρθρου 5 Λειτουργία Προγράμματος Σπουδών του Ενιαίου Κανονισμού των Δ.Π.Μ.Σ. δηλώνει υπεύθυνα ότι για τη συγγραφή της διπλωματικής του εργασίας δεν έχει χρησιμοποιήσει ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ)».*

2. Στις 11 Απριλίου 2021, ο Καθηγητής Α.Ν., προώθησε στη Διευθύντρια του Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων Καθηγήτρια Α.Γ. την καταγγελία του Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου Α.Γ., σύμφωνα με την οποία ο Α.Π. αντέγραψε μέρος της διδακτορικής του διατριβής (χωρίς να το αναφέρει) και το παρουσίασε ως διπλωματική εργασία για να αποκτήσει το μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, προκειμένου η Ειδική Διατμηματική Επιτροπή (εφεξής Ε.Δ.Ε.) του Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες. Η καταγγελία που έγινε στον Καθηγητή Α.Ν. συνοδευόταν από το αρχείο με την αριθμ. πρωτ.358/16.03.2021 ηλεκτρονική καταγγελία του Αναπληρωτή Καθηγητή Α.Γ. στα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών του

Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και το αρχείο με τη διπλωματική εργασία του Α.Π. μέσω του λογισμικού turnitin¹, όπου εντοπίζεται ομοιότητα του κειμένου σε ποσοστό 93% με τη διδακτορική του διατριβή.

3. Η Ε.Δ.Ε. του Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων στην αριθμ.12/13.04.2021 συνεδρίασή της όρισε Τριμελή Επιτροπή αποτελούμενη από τους Α.Ν., Καθηγητή του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Ι.Π., Καθηγητή του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, οι οποίοι υπήρξαν επιβλέπων και εξεταστής, αντίστοιχα, του Α.Π. και τον Ι.Τ., Επίκουρο Καθηγητή του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, ως σχετικό με το αντικείμενο, για να εξετάσει το θέμα. Η ορισθείσα Επιτροπή αρχικά προέβη σε έλεγχο της ως άνω διπλωματικής εργασίας του Α.Π. χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα/λογισμικό Turnitin/Ephorus με σκοπό να διαπιστώσει το εάν και κατά πόσο η επίμαχη διπλωματική εργασία ομοιάζει με τη διδακτορική του διατριβή. Επιπλέον, η Επιτροπή κάλεσε τον Α.Π. σε ακρόαση που πραγματοποιήθηκε την 6^η Μαΐου 2021, ημέρα Πέμπτη και ώρα 12.00, μέσω τηλεδιάσκεψης. Είχε προηγηθεί η κατάθεση του από 21.04.2021 ενημερωτικού υπομνήματος από τον Α.Π., στο οποίο, μεταξύ άλλων, ανέφερε ότι : *«1.Το διδακτορικό μου απονεμήθηκε 8/6/2007, ενώ η ορκωμοσία του MBA έγινε στις 22/3/2010. Αυτό σημαίνει ότι η διπλωματική εργασία κατατέθηκε προς έγκριση εντός του 2009, δηλαδή μόλις 2 χρόνια μετά την απονομή του διδακτορικού μου. Στο διάστημα αυτό δεν εργαζόμουν σε κάποιο σχετικό χώρο π.χ. σε Πανεπιστήμιο, ώστε να έχω τη δυνατότητα πληροφόρησης ότι μπορεί να υπάρχει κάποιο πρόβλημα με τη χρήση δικής μου πνευματικής ιδιοκτησίας....4. Το γεγονός ότι ήμουν κάτοχος διδακτορικού τίτλου από την Αγγλία ήταν γνωστό στο Τμήμα, στους καθηγητές και στους συμφοιτητές μου. Όσον αφορά το Τμήμα ήταν γνωστό μέσω : Α. της κατάθεσης του αναλυτικού βιογραφικού μου (όπου αναφέρεται αναλυτικά και ο τίτλος του διδακτορικού)..Β. της συνέντευξης που έδωσα..σε 3-μελή ή 5-μελή επιτροπή αξιολόγησης καθηγητών του τμήματος προκειμένου να επιλεγώ ως*

¹ Το Turnitin είναι μια διαδικτυακή εφαρμογή/εργαλείο ανίχνευσης πιθανής λογοκλοπής, η οποία αντιπαραβάλλει τα κείμενα των εργασιών και άρθρων με κείμενα από το διαδίκτυο, με δημοσιευμένες εργασίες (όπως άρθρα περιοδικών και βιβλίων), με τις εργασίες που έχουν κατατεθεί στο Turnitin από άλλους φοιτητές και με τις εργασίες που υπάρχουν στα ιδρυματικά αποθετήρια και ανιχνεύει πιθανή λογοκλοπή και σε μεταφρασμένο κείμενο. Πρόσβαση στο Turnitin έχουν στην Ελλάδα έχουν όλα τα Ανώτατα ιδρύματα και η βάση που δημιουργείται μέσω των υποβολών.

φοιτητής. Μάλιστα κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, μου έγινε ερώτηση και στη συνέχεια συζήτηση για ποιο λόγο αφού έχω ήδη διδακτορικό και MSc από την Αγγλία, θέλω να πάρω και MBA. 5. Η διαδικασία εκπόνησης κάθε διπλωματικής προβλέπει τη συζήτηση με τους καθηγητές όσο αναφορά το θέμα, την έγκριση του θέματος από το τμήμα και τέλος την εξέταση και τη βαθμολόγησή της από τους καθηγητές. Στη διάρκεια αυτής της διαδικασίας δεν υπήρξε καμία ένσταση από κανένα και μάλιστα βαθμολογήθηκε με δέκα (10).....Διευκρινίσεις επί της Διπλωματικής Εργασίας2. Κατέθεσα αίτηση για να προβώ στην εκπόνηση της διπλωματικής μου στις 5-10-2009..δηλαδή 27 μήνες μετά την απονομή του διδακτορικού μου τίτλου από το Πανεπιστήμιο της Αγγλίας. Ο τίτλος της διπλωματικής εργασίας στο MBA παρέπεμπε ξεκάθαρα στο τίτλο του διδακτορικού, αλλά όχι μόνο σ' αυτό. Παρέπεμπε επίσης και στην εν γένει επιστημονική δραστηριότητα τον καιρό εκείνο (π.χ. συγγραφικό έργο, δημοσιεύσεις, συνέδρια) αλλά και σε έτερο Μεταπτυχιακό Τίτλο που είχα ήδη από την Αγγλία. 3. Το Τμήμα παρείχε οδηγίες προς τους φοιτητές, που αφορούν τη διπλωματική εργασία μέσω των εξής εγγράφων : Α. Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση των Επιχειρήσεων, 2007...Συγκεκριμένα, ενώ γίνεται αναφορά στη διπλωματική εργασία (thesis) στις σελίδες 14, 16, δεν γίνεται καμία νύξη για «πρωτότυπη συμβολή» της εργασίας ή έστω σε θέματα παρόμοια με την καταγγελία.....B. Ενιαίος κανονισμός των διατμηματικών προγραμμάτων και μεταπτυχιακών σπουδών, 2007..Συγκεκριμένα, ενώ γίνεται αναφορά στη διπλωματική εργασία (thesis) στις σελίδες 10, 16, δεν γίνεται καμία νύξη για «πρωτότυπη συμβολή» της εργασίας ή έστω σε θέματα παρόμοια με την καταγγελία...Στη σελίδα 13 και 14 «εάν πιαστούν να αντιγράφουν σε εργασίες, εξετάσεις ή στη διπλωματική εργασία οι ποινές είναι:...αν έχει αποφοιτήσει, η ποινή είναι η ανάκληση του Μεταπτυχιακού...». Ενώ η «αντιγραφή» στις εξετάσεις είναι μία ξεκάθαρη έννοια, κατά αντίστοιχο τρόπο η «αντιγραφή» στη διπλωματική παραπέμπει σε «αντιγραφή» εργασίας κάποιου άλλου ατόμου και όχι εργασιών, βιβλίων, δημοσιεύσεων κ.α. του ίδιου συγγραφέα....Γ. Οδηγίες διπλωματικής εργασίας..Δεν υπάρχει καμία αναφορά σε θέμα παρόμοιο με την καταγγελία...6. Η διπλωματική εργασία περιλαμβάνει **δική μου πνευματική εργασία**, η οποία πλαισιώνεται από πλούσια βιβλιογραφία από 132 αναφορές που αναγράφονται τόσο στο τέλος όσο και μέσα στο κείμενο. Στις αναφορές

αυτές θεώρησα σωστό και δίκαιο να γράψω τις αρχικές-αυθεντικές πηγές που χρησιμοποίησα και όχι εργασίες μου στις οποίες συμπεριλήφθηκαν στοιχεία από τις ίδιες αυτές τις αρχικές πηγές.....Συνοψίζοντας από τα πέντε (5) κεφάλαια της διπλωματικής εργασίας του MBA : Το 1^ο και το 5^ο είναι συμπεράσματα που φυσικά είναι διαφοροποιημένα από το διδακτορικό μου. Το 3^ο έχει κοινή βάση με το διδακτορικό αλλά και το MSc στην Αγγλία (από το ίδιο Πανεπιστήμιο της Αγγλίας). Το 2^ο κεφάλαιο έχει στατιστικά δεδομένα (κλιματολογικά) τόπων που δεν μπορεί να διαφέρουν από εργασία σε εργασία. Το 4^ο περιέχει μετρήσεις και καταγραφές στοιχείων (κάτι σαν πειραματικά δεδομένα) τα οποία επίσης δεν μπορούν να αλλοιωθούν από εργασία σε εργασία ή δημοσιεύσεις. Συνεπώς, η διπλωματική μου εργασία δεν περιέχει στοιχεία όχι μόνο από τη διδακτορική μου διατριβή όπως ισχυρίζεται ο καταγγέλλων, αλλά και του MSc που προηγήθηκε στην Αγγλία, από βιβλίο μου, τις διεθνείς δημοσιεύσεις και συνέδρια που τότε ήταν υπό έγκριση ...».

Στη συνέχεια η επιτροπή κατέθεσε στην Ε.Δ.Ε. το αριθμ. πρωτ. 611/25.05.2021 έγγραφο, σύμφωνα με το οποίο ο έλεγχος που διενεργήθηκε κατέδειξε ότι το συνολικό ποσοστό ομοιότητας της διπλωματικής εργασίας του Α.Π. με τη διδακτορική του διατριβή, την οποία ολοκλήρωσε σε προγενέστερο χρόνο, είναι 92%. Επίσης, η Επιτροπή ενημέρωσε την Ε.Δ.Ε. ότι ο Α.Π., κατέθεσε τις απόψεις του και ισχυρίστηκε ότι χρησιμοποίησε υλικό από τις πηγές της βιβλιογραφίας που είχε χρησιμοποιήσει και κατά την εκπόνηση της διδακτορικής του διατριβής, τις οποίες και κατέγραψε στο σύνολο στις βιβλιογραφικές πηγές που χρησιμοποίησε για τη διπλωματική του εργασία. Αναφορικά με την ομοιότητα της διπλωματικής του εργασίας με τη διδακτορική του διατριβή, ο Α.Π. ισχυρίστηκε ότι δεν γνώριζε ότι κάτι τέτοιο ήταν απαγορευτικό. Σημειωτέον ότι, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ.1α του ν. 4009/2011 (ΦΕΚ Α' 195/06.09.2011) « Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων», προϋπόθεση για την εκλογή του Α.Π. ως Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου υπήρξε, μεταξύ άλλων, το Διδακτορικό του Δίπλωμα από το Cranfield University, School of Engineering, και όχι το μετέπειτα αποκτηθέν μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη Διοίκηση Επιχειρήσεων.

4. Σε συνέχεια του αριθμ. πρωτ. 611/25.05.2021 εγγράφου της Τριμελούς Επιτροπής που εξέτασε το θέμα, η Ε.Δ.Ε. του Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων αποφάσισε (αρ.συν.14/08.06.2021) να θέσει το παρακάτω ερώτημα :

Ενόψει : α) των διατάξεων της παρ. 5.3 του άρθρου 5 του Ενιαίου Κανονισμού των Δ.Π.Μ.Σ. (Απρίλιος 2007, σελ.13-14), β) των συγκεκριμένων δεδομένων και περιστατικών, τα οποία προέκυψαν από το αριθμ. πρωτ. 558/12.04.2021 ηλεκτρονικό μήνυμα αναφορικά με ύπαρξη σχετικής καταγγελίας, γ) της αριθμ. πρωτ. 611/25.05.2021 επιστολής της Τριμελούς Επιτροπής που εξέτασε το θέμα και δ) του γεγονότος ότι ο τίτλος απονεμήθηκε πριν από 11 χρόνια (19.03.2010), εάν υφίσταται ή όχι υποχρέωση ανάκλησης του μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης του συγκεκριμένου αποφοίτου του Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων.

Το εν λόγω ερώτημα, δυνάμει του αριθμ. πρωτ. 785/30.07.2021 εγγράφου του Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, προωθήθηκε στην Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και τελικά περιήλθε στο Δικαστικό Γραφείο του Πανεπιστημίου με το αριθμ. πρωτ. 233/13.09.2021 έγγραφο του Πρύτανη, προκειμένου να υπάρξει σχετική γνωμοδότηση επ' αυτού.

II. Νομοθετικό πλαίσιο

Το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου είναι εξεταστέο το ζήτημα, το οποίο τίθεται, εν προκειμένω, συντίθεται από τις ακόλουθες διατάξεις:

5. Άρθρο 23 (υπό τον τίτλο «Πειθαρχικά παραπτώματα») του π.δ. 160/2008 «Πρότυπος Γενικός Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας των Α.Ε.Ι.» (ΦΕΚ Α' 220/03.11.2008)² :

«Πειθαρχικά παραπτώματα για τα μέλη Δ.Ε.Π. ή Ε.Π., Ε.Ε.ΔΙ.Π. ή Ε.ΔΙ.Π., Ε.Τ.Ε.Π. και το λοιπό βοηθητικό και έκτακτο διδακτικό–εκπαιδευτικό προσωπικό των Α.Ε.Ι., καθώς και για τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς

² Σύμφωνα με το άρθρο 81 παρ.58 του ν.4009/2011 «Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων» (ΦΕΚ Α' 195/06.09.2011) υπό τον τίτλο «Καταργούμενες διατάξεις» : «Με την επιφύλαξη των μεταβατικών διατάξεων των άρθρων 76 έως και 80, καταργείται κάθε γενική ή ειδική διάταξη που βρίσκεται σε αντίθεση προς τις διατάξεις του παρόντος νόμου και, ιδίως:.... 58. το π.δ. 160/2008 (Α' 220), με εξαίρεση τα άρθρα 5, 6 και 7, και τα άρθρα 22 έως και 28...».

φοιτητές ή σπουδαστές και υποψήφιους διδάκτορες συνιστούν η παραβίαση των κείμενων διατάξεων της νομοθεσίας για τα Α.Ε.Ι., η παραβίαση των αποφάσεων των οργάνων του ιδρύματος και η παραβίαση των κανόνων συμπεριφοράς που πρέπει να επιδεικνύουν τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, ώστε να μην διαταράσσεται η δημοκρατική λειτουργία και να μην θίγεται το κύρος του Α.Ε.Ι. και των λειτουργών του. Ειδικότερα, Πειθαρχικά παραπτώματα συνιστούν ιδίως:

α) Η συνειδητή αποσιώπηση της άμεσης ή έμμεσης συνεισφοράς άλλων προσώπων στο αντικείμενο της επιστημονικής τους έρευνας και διδασκαλίας..».

6. Άρθρο 65 («Οδηγοί σπουδών Τμημάτων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών. Κανονισμοί προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών και εκπόνησης διδακτορικών διατριβών.») της αριθμ. 824/Β1/29.01.2003 απόφασης του Υπουργού Παιδείας «Έγκριση του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών» (Β' 149), όπως αυτό ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο ³:

«1. Κάθε Τμήμα του ιδρύματος καθώς και κάθε μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών πρέπει να προχωρήσει στην έκδοση οδηγού σπουδών.... Η Σύγκλητος αποφασίζει για τους Κανονισμούς προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών καθώς και για τον Κανονισμό εκπόνησης διδακτορικών διατριβών στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Οι Κανονισμοί αυτοί εξειδικεύουν τις κείμενες διατάξεις των νόμων και του εσωτερικού κανονισμού του ιδρύματος και κωδικοποιούν τις τρέχουσες διαδικασίες σχετικά με τις προπτυχιακές και τις μεταπτυχιακές σπουδές και την εκπόνηση διδακτορικών διατριβών.

7. Άρθρο 5 («ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ»), παρ. 5.3 («Υποχρεώσεις Φοιτητών») του Ενιαίου Κανονισμού των Δ.Π.Μ.Σ. του Πανεπιστημίου :

³ Η εν λόγω Υ.Α. καταργήθηκε με την παρ. 4 του άρθρου 125 της Απόφ. 4132/2021 (ΦΕΚ Β' 3457/29.07.2021) της Συγκλ. του Πανεπ. Μακεδ.. Με την τελευταία απόφαση εγκρίθηκε ο Εσωτερικός Κανονισμός του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

«Επίσης, για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές του Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, οι ποινές που θα επιβάλλονται εάν πιαστούν να αντιγράφουν σε Εργασίες, Εξετάσεις ή στη Διπλωματική τους Εργασία θα είναι ως εξής:

Μαθήματα

1η φορά στη διάρκεια σπουδών

Αποκλεισμός του φοιτητή από τις εξετάσεις του μαθήματος, βαθμολόγηση με Ε και υποχρέωση να παρακολουθήσει το μάθημα ξανά την επόμενη φορά (στο πρόγραμμα για νέους πτυχιούχους ή για Στελέχη) με τις ανάλογες υποχρεώσεις.

2η φορά στη διάρκεια σπουδών

Αποκλεισμός του φοιτητή από τις εξετάσεις του μαθήματος, βαθμολόγηση με Ε, αναστολή φοίτησης για 1 έτος και υποχρέωση να παρακολουθήσει το μάθημα ξανά (στο πρόγραμμα για νέους πτυχιούχους ή για Στελέχη) με τις ανάλογες υποχρεώσεις.

3η φορά στη διάρκεια σπουδών

Διαγραφή από το πρόγραμμα.

Διπλωματική

Με απόφαση της Ε.Δ.Ε., η ελάχιστη ποινή είναι η υποχρέωση του φοιτητή να βρει άλλον επιβλέποντα καθηγητή με διαφορετικό θέμα Διπλωματικής (ο 1^{ος} επιβλέπων καθηγητής αμείβεται πλήρως) και η επανάληψη του εξαμήνου με ανάλογες οικονομικές υποχρεώσεις, ενώ η μέγιστη ποινή μπορεί να είναι η διαγραφή του από το Πρόγραμμα. **Αν έχει αποφοιτήσει, η ποινή είναι η ανάκληση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης και η προώθηση του θέματος από την Ε.Δ.Ε. στο Δικαστικό Γραφείο του Πανεπιστημίου για την έναρξη των ανάλογων νομικών διαδικασιών. ».**

8. Άρθρο μόνο παρ. 1 του α.ν. 261/1968 «Περί χρόνου ανακλήσεως παρανόμων Διοικητικών Πράξεων» (ΦΕΚ Α' 12/23.01.1968) :

*«1.Ατομικαί διοικητικάί πράξεις, εκδοθείσαι κατά παράβασιν νόμου, ανακαλούνται υπό της Διοικήσεως ελευθέρως και άνευ οιασδήποτε δια το Δημόσιον συνεπείας, εντός ευλόγου από της εκδόσεως αυτών χρόνου.
2.Επιφυλασσομένων των ειδικώς, άλλως οριζουσών, διατάξεων της κειμένης νομοθεσίας, χρόνος, ήσων της δετίας τουλάχιστον από της εκδόσεως των κατά τα άνω ανακλητέων πράξεων, εν ουδεμιά περιπτώσει δύναται να θεωρηθή ως μη εύλογος προς ανάκλησιν, ανεξαρτήτως τυχόν κτήσεως υπό τρίτων βάσει αυτών οιουδήποτε δικαιώματος.»*

III. Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

9. Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη μας από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα :

11.α. Στις κείμενες διατάξεις που διέπουν τα της λειτουργίας των Α.Ε.Ι. δεν δίδεται κάποιος ορισμός της έννοιας της λογοκλοπής και επαφίεται στην κρίση του εκάστοτε Ιδρύματος και των ανωτάτων οργάνων του η διερεύνηση και επιβολή ποινής μετά τη διαπίστωση περίπτωσης λογοκλοπής, με την προϋπόθεση ότι το ίδρυμα έχει ορίσει στον σχετικό Κανονισμό την λογοκλοπή ως έννοια και ως παράπτωμα. Στο πλαίσιο αυτό, στον Ενιαίο Κανονισμό των Δ.Π.Μ.Σ. του Πανεπιστημίου Μακεδονίας δεν περιλαμβάνεται σαφής ορισμός της έννοιας της λογοκλοπής στα πλαίσια εκπόνησης διπλωματικής εργασίας, αλλά γίνεται μνεία μόνο στην υποχρέωση του φοιτητή για μη «αντιγραφή», η οποία, σύμφωνα με όσα αναλυτικά αναφέρονται παρακάτω, αποτελεί περίπτωση εντασσόμενη στην έννοια της λογοκλοπής και πάντως ουδεμία αναφορά γίνεται για την περίπτωση αυτο - λογοκλοπής. Περαιτέρω, σύμφωνα με τον εν λόγω Ενιαίο Κανονισμό, η αντιγραφή ως μία μορφή λογοκλοπής θεωρείται παράπτωμα κατά της ακαδημαϊκής κοινότητας και παράβαση του κώδικα ακαδημαϊκής δεοντολογίας και συμπεριφοράς του μεταπτυχιακού φοιτητή και υπόκειται, σε κάθε περίπτωση, σε ελεγκτική διαδικασία με επιβολή

δυσμενών διοικητικών μέτρων, ακόμη και αν διαπιστωθεί μετά την αποφοίτηση του φοιτητή και συγκεκριμένα αποτελεί αιτία ανάκλησης του σχετικού τίτλου σπουδών. Στο πλαίσιο αυτό κάθε διπλωματική εργασία υποχρεωτικά συνοδεύεται από υπεύθυνη δήλωση, με την οποία ο φοιτητής δηλώνει ότι κατά τη συγγραφή της εργασίας του δεν χρησιμοποίησε πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές.

11.β. Λογοκλοπή (αγγλικά: «plagiarism») είναι η «ιδιοποίηση ξένης πνευματικής δημιουργίας με ανήθικο, παράνομο τρόπο» (πρβλ. «Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής» του Τριανταφυλλίδη). Με άλλα λόγια, λογοκλοπή είναι η – εκούσια ή ακούσια – χρήση της πνευματικής εργασίας (ιδεών, ερευνητικών αποτελεσμάτων, συγγραφικού έργου) τρίτων, χωρίς αυτή να συνοδεύεται από αναγνώριση της πηγής της εργασίας. Στον ακαδημαϊκό χώρο η λογοκλοπή από φοιτητές, καθηγητές ή ερευνητές θεωρείται ακαδημαϊκή ανεντιμότητα ή ακαδημαϊκή απάτη και οι παραβάτες υπόκεινται σε ακαδημαϊκή μομφή, μέχρι και αποπομπή⁴. Πολλά ιδρύματα χρησιμοποιούν λογισμικό εντοπισμού λογοκλοπής για να αποκαλύψουν το ενδεχόμενο λογοκλοπής και να αποτρέψουν τους φοιτητές από τη διάπραξη της. Υπό το ως άνω πρίσμα γίνεται δεκτό ότι η λογοκλοπή, στα πλαίσια της ακαδημαϊκής κοινότητας, αναφέρεται σε πρωτότυπο υλικό, το οποίο μπορεί να προέρχεται από δημοσιευμένες ή αδημοσίευτες πηγές, όπως βιβλία, επιστημονικά άρθρα, ιστοσελίδες διαδικτύου, πανεπιστημιακές σημειώσεις διδασκόντων, καθώς επίσης και από πτυχιακές και μεταπτυχιακές εργασίες, τμήματα από Διδακτορικές Διατριβές ή από άλλες εργασίες που έχουν εκπονηθεί από τρίτα πρόσωπα. Οι πράξεις λογοκλοπής αφορούν στην αντιγραφή «λέξη προς λέξη», την παράφραση κειμένου μικρής ή μεγάλης έκτασης σε βαθμό που να παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες με το πρωτότυπο υλικό, την περιληπτική ή συνοπτική αποτύπωση υλικού, την αντιγραφή πινάκων, γραφημάτων, στατιστικών δεδομένων, εικόνων, ιδεών καθώς και την οικειοποίηση ή αντιγραφή κάθε είδους υλικού (προφορικές ανακοινώσεις, δείγματα τέχνης) που καθιστά εργασία ή πνευματικό έργο ενός άλλου προσώπου χωρίς την

⁴ Δεν υπάρχει παγκοσμίως υιοθετημένος ορισμός της λογοκλοπής και δη της ακαδημαϊκής λογοκλοπής και τούτο διότι η τεχνολογική ανάπτυξη επιτρέπει νέους ευφάνταστους τρόπους "λογοκλοπής" ή νέες μορφές λογοκλοπής καθιστώντας τη μη πεπερασμένη, η διακλάδωση των μορφών της είναι τέτοια που δεν συνοψίζεται σ' έναν ορισμό και η λογοκλοπή μπορεί να είναι διαδικτυακή, προφορική, γραπτή ή κάτι άλλο. Πρβλ. σχετική βιβλιογραφία επί του θέματος Christiansen Hughes and McCabe 2006, Trost 2009.

αρμόζουσα αναφορά στο πρόσωπο, το οποίο παρήγαγε αρχικά τα παραπάνω αναφερθέντα. Επιπλέον, η λογοκλοπή μπορεί να αναφέρεται στη μετάφραση υλικού, η οποία είναι προϊόν εργασίας ενός άλλου προσώπου χωρίς την αρμόζουσα αναφορά στο πρόσωπο αυτό. Η λογοκλοπή ως παράπτωμα δεν αναιρείται ακόμη και σε περίπτωση που έγινε χωρίς πρόθεση ή με έλλειψη επίγνωσης των κανόνων που διέπουν την ακαδημαϊκή δεοντολογία ή και σε περιπτώσεις που το ίδιο το άτομο, στο οποίο αποδίδεται η πρωτότυπη εργασία, επιτρέψει να χρησιμοποιηθεί η εργασία του χωρίς την αρμόζουσα αναφορά του ίδιου, δηλαδή της πρωτότυπης πηγής⁵.

11.γ. Η αυτο-λογοκλοπή (αγγλικά: «self - plagiarism» επίσης γνωστή ως «ανακύκλωση απάτης») είναι η επαναχρησιμοποίηση σημαντικών, ταυτόσημων ή σχεδόν πανομοιότυπων τμημάτων εργασίας κάποιου χωρίς να αναγνωρίζεται ότι κάποιος κάνει κάτι τέτοιο ή να αναφέρεται το πρωτότυπο έργο. Σε ακαδημαϊκούς τομείς, αυτο-λογοκλοπή προκύπτει όταν ένας συγγραφέας επαναχρησιμοποιεί τμήματα του δικού του έργου που δημοσιεύονται και κατοχυρώνονται με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στις επόμενες δημοσιεύσεις, αλλά χωρίς απόδοση της προηγούμενης δημοσίευσης. Ο εντοπισμός της αυτο-λογοκλοπής είναι συχνά δύσκολος διότι η περιορισμένη επαναχρησιμοποίηση του υλικού είναι αποδεκτή τόσο νόμιμα (ως δίκαιη χρήση) όσο και ηθικά. Ζητήματα ερευνητικής ηθικής και ακεραιότητας εγείρονται σε περιπτώσεις εκτεταμένης και επαναλαμβανόμενης επαναχρησιμοποίησης του ίδιου υλικού χωρίς πραγματοποίησης νέας έρευνας π.χ. στα πλαίσια ερευνητικών δημοσιεύσεων όταν έχει ως στόχο την προώθηση της καριέρας των ερευνητών ή την προσέλκυση χρηματοδότησης⁶. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι από μερίδα της παγκόσμιας ακαδημαϊκής κοινότητας η έννοια της αυτο-λογοκλοπής έχει αμφισβητηθεί ως αντιφατική και οξύμωρη.⁷

12.α. Κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου παράνομη ατομική διοικητική πράξη από την έναρξη ισχύος της μέχρι την ακύρωσή της ή την ανάκλησή της

⁵ πβλπ. <http://provost.concordia.ca/academicintegrity/plagiarism/>

⁶ Πρβλ. Medical School, University of Crete, molmedgp.med.uoc.gr/vml-mysite/arxeia/ethics.doc.

⁷ Σύμφωνα με την Stephanie J. Bird (ανεξάρτητη σύμβουλο, διεθνώς γνωστή ομιλήτρια, η οποία συμμετείχε στη συγγραφή του «Journal Science and Engineering Ethics») η αυτο-λογοκλοπή θεωρείται ψευδεπίγραφος, δεδομένου ότι, εξ ορισμού, η λογοκλοπή αφορά τη χρήση υλικού άλλων.

ή γενικά την παύση της ισχύος της παράγει όλα τα έννομα αποτελέσματά της, ανεξάρτητα από την τυχόν νομική της πλημμέλεια (τεκμήριο νομιμότητας της διοικητικής πράξης).

12.β. Κατά γενική, επίσης, αρχή του διοικητικού δικαίου, η Διοίκηση έχει, καταρχήν, διακριτική ευχέρεια και όχι υποχρέωση να ανακαλεί τις παράνομες πράξεις της, για τις οποίες έχει παρέλθει η κατά νόμο προθεσμία προσβολής ή που έχουν προσβληθεί ανεπιτυχώς, εκτός εάν τέτοια υποχρέωση επιβάλλεται βάσει κανόνα δικαίου ή η ανάκληση είναι αναγκαία σε συμμόρφωση προς ακυρωτική δικαστική απόφαση (ΟλομΣτΕ 4176/2004). Εξάλλου οι παράνομες διοικητικές πράξεις που είναι ευμενείς για το διοικούμενο, ανακαλούνται εντός ευλόγου χρόνου από την τελειώσή τους, ανεξάρτητα αν αυτές χαρακτηρίζονται από τις σχετικές διατάξεις οριστικές ή ανέκκλητες (ΣτΕ 2403/1997 Ολομ.) και αν από αυτές έχουν απορреύσει δικαιώματα των διοικουμένων (ΣτΕ 1397/2019, 2412/2018, 1535/2017, 2414/2011 κ.α.), υπό τον όρο της αιτιολόγησης της ενέργειας αυτής με αναφορά σε συγκεκριμένα περιστατικά ή στοιχεία, η ύπαρξη ή η έλλειψη των οποίων στη συγκεκριμένη περίπτωση, σε συνάρτηση με το ισχύον κατά την έκδοση της ανακαλούμενης πράξεως νομικό καθεστώς, θεμελιώνει την διαπιστούμενη παρανομία και, κατ' ακολουθίαν, την συνδρομή νομίμου λόγου ανάκλησης (ΣτΕ 706/2020 Ολομ., 1535/2017, 1931/2015 κ.α.). Και τούτο διότι οι δυσμενείς για τον ιδιώτη και οι κατά διακριτική ευχέρεια εκδιδόμενες διοικητικές πράξεις είναι ως εκ της φύσης τους αιτιολογητέες (ΝΣΚ 349/2011).

12.γ. Η ως άνω ευχέρεια της Διοίκησης να ανακαλέσει τις παράνομες ή πλημμελείς ατομικές διοικητικές πράξεις υφίσταται εφόσον η ανάκληση λάβει χώρα εντός ευλόγου χρόνου από την έκδοσή τους. Ο εύλογος χρόνος δεν μπορεί να είναι μικρότερος της πενταετίας, όπως ορίζει το άρθρο μόνο του α.ν. 261/1968, χωρίς να αποκλείεται με βάση τις συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης, να θεωρηθεί ως εύλογος χρόνος διάστημα μεγαλύτερο της πενταετίας (ΣτΕ 612/2012), ενώ ειδικές διατάξεις μπορούν να προβλέπουν διαφορετικό χρόνο ανάκλησης. Εξάλλου επιτρέπεται η ανάκληση των ευμενών για τον διοικούμενο πράξεων και μετά την παρέλευση του ευλόγου χρόνου για λόγους δημοσίου συμφέροντος (ΣτΕ 3357/2017), καθώς επίσης και όταν η ανάκληση γίνεται για λόγους συμμόρφωσης προς το περιεχόμενο ακυρωτικής απόφασης του ΣτΕ (ή διοικητικού δικαστηρίου), που ακύρωσε την

κανονιστική (συνηθέστερα) ή την ατομική πράξη στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η προς ανάκληση διοικητική πράξη. Επίσης, προϋπόθεση για την εφαρμογή του σχετικού χρονικού περιορισμού είναι ο διοικούμενος, υπέρ του οποίου έχει εκδοθεί η πράξη, να μην «παρέσυρε» το διοικητικό όργανο στην έκδοσή της με απατηλές ενέργειες.

12.δ. Επιπλέον, κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, η αρμοδιότητα για ανάκληση διοικητικής πράξης ανήκει στο διοικητικό όργανο το οποίο κατά το χρόνο της ανάκλησης είναι αρμόδιο για την έκδοση της ανακαλούμενης πράξης, ενώ, ήδη, ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2690/1999 (Α' 45) ορίζει στην παρ.1 του άρθρου 21 ότι αρμόδιο για την ανάκληση ατομικής διοικητικής πράξης όργανο είναι εκείνο που την εξέδωσε ή που είναι αρμόδιο για την έκδοσή της (ΣΤΕ 461/2017, 4646/2013, 4797/2012).

12.ε. Τέλος, η ανάκληση των παράνομων διοικητικών πράξεων έχει αναδρομική ισχύ, κατά κανόνα ανατρέχει στο χρόνο της έκδοσής τους και από του χρόνου αυτού εξαφανίζει και αποκαθιστά τη νομική κατάσταση που υπήρχε πριν από την έκδοση των ανακαλουμένων πράξεων (ΣΤΕ 1931/2015, 3667/1992, ΣΤΕ 2906/2000 Ολομ., ΝΣΚ 249/2015, 122/2012, Ε. Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 14η έκδ. τ.Ι, παρ. 181).

13. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι όσον αφορά το ζήτημα της ανάκλησης μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης, αποφοίτου του Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, υφίσταται σχετική υποχρέωση των αρμοδίων οργάνων μόνο σε περίπτωση διαπιστωμένης πράξης λογοκλοπής, ήτοι αντιγραφής πνευματικής εργασίας τρίτου προσώπου χωρίς αυτή να συνοδεύεται από αναγνώριση της πηγής της εργασίας αυτής και όχι σε περίπτωση αυτο - λογοκλοπής. Η ανακλητική πράξη πρέπει να είναι αιτιολογημένη με αναφορά σε εκείνα τα συγκεκριμένα περιστατικά ή στοιχεία, τα οποία, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις που διέπουν τη λειτουργία του Πανεπιστημίου (και κατ' επέκταση και των Δ.Π.Μ.Σ. αυτού) και τον Ενιαίο Κανονισμό αυτών (Δ.Π.Μ.Σ.), θεμελιώνουν την παράνομη πράξη της λογοκλοπής και, κατ' ακολουθίαν, την συνδρομή νομίμου λόγου ανάκλησης. Επιπλέον, η ανάκληση δεν μπορεί να λάβει χώρα μετά την πάροδο πενταετίας από την απονομή του κρίσιμου μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης χορήγηση, εκτός και εάν συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος

λόγους ή γίνεται στα πλαίσια συμμόρφωσης προς το περιεχόμενο ακυρωτικής απόφασης ή ο φοιτητής, στον οποίο απονεμήθηκε ο κρίσιμος τίτλος, «παρέσυρε» τα αρμόδια όργανα του Ιδρύματος στην έκδοσή του με απατηλές ενέργειες.

Απάντηση

18. Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων, η απάντηση επί του τεθέντος ερωτήματος, είναι η εξής:

Εν προκειμένω, ακόμη και εάν ήθελε υποτεθεί ότι ο Α.Π. αντέγραψε μέρος της διδακτορικής του διατριβής (χωρίς να το αναφέρει) και το παρουσίασε ως διπλωματική εργασία για να αποκτήσει το μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, δεν τίθεται ζήτημα ανάκλησης του εν λόγω τίτλου, αφού από τις προαναφερθείσες διατάξεις δεν προβλέπεται ως παράπτωμα κατά της ακαδημαϊκής κοινότητας η αυτο - λογοκλοπή. Άλλωστε, η ανάκληση μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης μετά την πάροδο έντεκα και πλέον ετών από την απονομή του προϋποθέτει την εξέταση από τα αρμόδια όργανα της συνδρομής λόγω δημοσίου συμφέροντος ή περίπτωσης συμμόρφωσης σε ακυρωτική δικαστική απόφαση ή περίπτωσης έκδοσής του συνεπεία απατηλών ενεργειών του αποφοίτου.

Θεσσαλονίκη, **14 Δεκεμβρίου 2021**

Η Γνωμοδοτούσα

Αθανασία Ε. Μήτρου

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

